

Załącznik Nr 1 do:
Uchwały Nr XIII / 114 / 2008
Rady Miejskiej w Człopie
z dnia 27 marca 2008 r.

**STRATEGIA INTEGRACJI I ROZWIĄZYWANIA
PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH
GMINY CZŁOPA
NA LATA 2008-2013**

LISTOPAD 2007

SPIS TREŚCI

1. CZĘŚĆ WSTĘPNA	3
1.1. TŁO I PRZYCZYNY	4
1.2. WARTOŚCI, ZASADY, DEFINICJE	6
1.3. STRUKTURA DOKUMENTU	10
1.4. PRZESŁANKI WYNIKAJĄCE Z DOKUMENTÓW STRATEGICZNYCH	12
2. CZĘŚĆ DIAGNOSTYCZNA	24
2.1. CHARAKTERYSTYKA GMINY	25
2.2. DEMOGRAFIA	26
2.3. MARGINALIZACJA I WYKLUCZENIE W PERSPEKTYWIE OŚRODKA POMOCY SPOŁECZNEJ	30
2.4. KWESTIA DZIECKA	39
2.5. KWESTIA OSÓB BEZROBOTNYCH	42
2.6. KWESTIA UZALEŻNIEŃ	48
2.7. KWESTIA PRZESTĘPCZOŚCI	50
2.8. KWESTIA NIEPEŁNOSPRAWNOŚCI	52
2.9. IDENTYFIKACJA NAJWAŻNIEJSZYCH PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH NA TERENIE GMINY	56
2.10. ANALIZA SWOT	63
2.11. ZASOBY UMOŻLIWIAJĄCE ROZWIĄZYWANIE PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH	69
2.12. PODSUMOWANIE CZĘŚCI DIAGNOSTYCZNEJ	71
3. CZĘŚĆ PROGRAMOWA	75
3.1. MISJA	76
3.2. CELE STRATEGICZNE, SZCZEGÓŁOWE I KIERUNKI DZIAŁAŃ	77
3.3. MONITORING I WDRAŻANIE STRATEGII	86
4. UWAGI KOŃCOWE	101

1. CZĘŚĆ WSTĘPNA

Część wstępna zawiera elementarne informacje dotyczące zasad konstruowania dokumentu. Przedstawione w niej zostały aspekty prawne, będące podstawą działania samorządu lokalnego, zasady i wartości, na których opiera się lokalna polityka społeczna oraz najważniejsze informacje dotyczące metodyki pracy nad strategią.

1.1. TŁO I PRZYCZYNY

Strategia Integracji i Rozwiązywania Problemów Społecznych ma stanowić podstawę do realizacji względnie trwałych wzorów interwencji społecznych, podejmowanych w celu zmiany (poprawy) tych stanów rzeczy (zjawisk) występujących w obrębie danej społeczności, które oceniane są negatywnie. Dokument charakteryzuje w szczególności działania publicznych i prywatnych instytucji rozwiązujących kwestie społeczne, podejmowane dla poprawy warunków zaspokojenia potrzeb przez wybrane kategorie osób i rodzin.

Obowiązek opracowania Strategii Integracji i Rozwiązywania Problemów Społecznych wynika wprost z art. 17. ust. 1 pkt 1 ustawy o pomocy społecznej z dnia 12 marca 2004 r. (Dz. U. z 2004 r. Nr 64, poz. 593 z późn. zm.). Różnorodność problemów społecznych występujących w gminie powoduje konieczność wzięcia pod uwagę także innych aktów prawnych, które mają istotny wpływ na konstrukcję dokumentu i rozwiązywanie zadań społecznych w przyszłości.

Są to m.in.:

- ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz. U. z 2003 r. Nr 96, poz. 873 z późn. zm.),
- ustawa z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym (Dz. U. z 2003 r. Nr 122, poz. 1143 z późn. zm.),
- ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (Dz. U. z 2004 r. Nr 99, poz. 1001),
- ustawa z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (Dz. U. z 2002 r. Nr 147, poz. 1231 z późn. zm.),
- ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz. U. z 1997 r. Nr 123, poz. 776 z późn. zm.),
- ustawa z 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych (Dz. U. z 2006 r. Nr 139 poz. 992 z późn. zm.),
- ustawa z dnia 22 kwietnia 2005 r. o postępowaniu wobec dłużników alimentacyjnych oraz zaliczce alimentacyjnej (Dz. U. z 2005 r. Nr 86 poz. 732 z późn. zm.),

- ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii (Dz. U. z 2005 r. Nr 179, poz. 1485),
- ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. z 2005 r. Nr 180 poz. 1493).

Oprócz wspomnianych aktów prawnych przy realizacji strategii może zachodzić potrzeba odwołania się również do ustaw i aktów wykonawczych z zakresu ochrony zdrowia, oświaty i edukacji publicznej, budownictwa socjalnego.

Europejska polityka społeczna została określona w głównej mierze podczas Szczytu Lizbońskiego w 2000 roku, na którym kraje członkowskie Unii Europejskiej uznały, że zwalczanie ubóstwa i wykluczenia społecznego będzie centralnym elementem w procesie modernizacji europejskiego modelu społecznego. W roku 2001 uzgodniony został przez Radę, Parlament i Komisję Europejską „Wspólnotowy program na rzecz walki z wykluczeniem społecznym na lata 2002-2006”. Jego celem jest wsparcie współpracy pomiędzy krajami Unii Europejskiej i zwiększenie skuteczności przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu.

Polska zgłosiła gotowość przystąpienia do programu, w efekcie czego podjęła prace nad przygotowaniem Memorandum w sprawie Integracji Społecznej (Joint Inclusion Memorandum – JIM), Narodowej Strategii Integracji Społecznej oraz Krajowego Planu Działania na rzecz Integracji Społecznej. Powołany przez Prezesa Rady Ministrów w roku 2003 Zespół Zadaniowy do spraw Reintegracji Społecznej opracował dokument pt.: „Narodowa Strategia Integracji Społecznej dla Polski”. Autorzy tego dokumentu podjęli próbę dokonania całościowej analizy sytuacji społecznej w Polsce, wskazania priorytetowych problemów oraz dobrych praktyk na rzecz inkluzji osób i grup.

Opracowując lokalną strategię integracji i rozwiązywania problemów społecznych, uwzględniono dokumenty programowe, w których akcentuje się konieczność zapewnienia dialogu i partnerskiej współpracy instytucji rządowych, samorządowych, organizacji pozarządowych oraz biznesu. Uznaje się także za niezbędną partnerską współpracę z osobami podlegającymi wykluczeniu społecznemu.

Wspomniane dokumenty to przede wszystkim:

- Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia 2007-2013 (Narodowa Strategia Spójności 2007-2013),
- Regionalny Program Operacyjny Województwa Zachodniopomorskiego,
- Program Operacyjny Kapitał Ludzki.

1.2. WARTOŚCI, ZASADY, DEFINICJE

Wartość to termin używany do określenia tego, co godne uznania i pożądanego, cenne i dobre. Człowiek budujący swój system wartości pewne z nich odrzuca jako złe, czyli traktuje jako „antywartości”, inne pozostawia i hierarchizuje według przypisywanej im ważności.

Wartość jest cechą względną, a to oznacza, że nie zawsze, nie w każdym miejscu, nie przez wszystkich i nie w każdych okolicznościach przypisywana jest przedmiotom podlegającym ocenie. Przedmiotami wartościowania w polityce społecznej są najczęściej stosunki społeczne, stan zaspokojenia potrzeb, instytucje społeczne, stosunki między człowiekiem a przyrodą.

Polityka społeczna oparta na określonych zasadach, normach i wartościach może być postrzegana jako przewodnik działania państwa i władz samorządowych różnych szczebli w celu:

- kształtowania warunków życia ludności oraz stosunków międzyludzkich, a także ogólnych warunków rozwoju;
- harmonizowania i godzenia rozbieżnych interesów różnych grup społecznych oraz tworzenia warunków dla pokoju społecznego między kapitałem a pracą.

Z wartości wynikają zarówno cele polityki społecznej, jak i zasady. Źródła, z których czerpie wartości polityka społeczna, są bardzo różnorodne. Są to m.in. ideologie, doktryny społeczne i gospodarcze, społeczne oczekiwania wyrażane za pośrednictwem różnych kanałów społecznej komunikacji, normy zwyczajowe, poglądy osób znaczących w społeczeństwie. W polityce społecznej, odwołującej się do wartości cenionych przez społeczeństwo, ważny jest podział na wartości odczuwane i uznawane. Wartości odczuwane wiążą się głównie ze sferą emocjonalną, zaś uznawane opierają się na przekonaniach, że pewne cechy powinny być odczuwane jako wartość.

Zasady to ogólne doktryny i normy działania, którymi powinny kierować się podmioty polityki społecznej w realizacji podstawowego celu, jakim jest zaspokajanie potrzeb. Niektóre zasady polityki społecznej są tożsame z wartościami. Zasady, które są najczęściej artykułowane bądź realizowane w polityce społecznej, a które stają się dla twórców strategii podstawowymi fundamentami budowania społeczności lokalnej, wolnej od zagrożeń i problemów społecznych, to:

1. **Zasada samopomocy** – przejawia się w istnieniu i rozwoju pomocy wzajemnej ludzi zmagających się z podobnymi problemami życiowymi oraz pomocy silniejszych dla słabszych; zazwyczaj w ramach niewielkich nieformalnych grup.
2. **Zasada przezorności** – oznacza, że bezpieczeństwo socjalne jednostki nie może być tylko efektem świadczeń ze strony społeczeństwa, ale wynikać powinno także z odpowiedzialności człowieka za przyszłość własną i rodziny.
3. **Zasada solidarności społecznej** – najczęściej rozumiana jako przenoszenie konsekwencji, niekiedy utożsamiana z solidaryzmem społecznym, oznaczającym wyższość wspólnych interesów członków społeczeństwa nad interesami poszczególnych klas lub warstw.
4. **Zasada pomocniczości** – oznacza przyjęcie określonego porządku, w jakim różne instytucje społeczne dostarczają jednostce wsparcia, gdy samodzielnie nie jest w stanie zaspokoić swoich potrzeb; w pierwszej kolejności pomoc powinna pochodzić od rodziny, a następnie od społeczności lokalnej, a na końcu od państwa.
5. **Zasada partycypacji** – wyraża się w takiej organizacji życia społecznego, która poszczególnym ludziom zapewnia możliwość pełnej realizacji swoich ról społecznych, natomiast poszczególnym grupom pozwala zająć równoprawne z innymi miejsce w społeczeństwie.
6. **Zasada samorządności** – stanowi realizację takich wartości, jak wolność i podmiotowość człowieka, a wyraża się w takiej organizacji życia społecznego, która jednostkom i grupom gwarantuje prawo do aktywnego udziału w istniejących instytucjach społecznych oraz tworzenia nowych instytucji w celu skuteczniejszego zaspokajania potrzeb i realizacji interesów.
7. **Zasada dobra wspólnego** – przejawia się w takich działaniach władz publicznych, które uwzględniają korzyści i interesy wszystkich obywateli i polegają na poszukiwaniu kompromisów tam, gdzie interesy te są sprzeczne.
8. **Zasada wielosektorowości** – polega na równoczesnym funkcjonowaniu publicznych podmiotów polityki społecznej, organizacji pozarządowych i instytucji rynkowych, które dostarczają środków i usług służących zaspokajaniu potrzeb społeczeństwa.

Polityka społeczna, jako przewodnik czy też wskazówka działania oparta na zadeklarowanych wartościach i zasadach, określa i wyjaśnia misję, obejmuje możliwości i cele przedsięwzięć organizacyjnych, wymusza odpowiednie zachowania,

nakreślając przydział odpowiedzialności i towarzyszącą temu delegację kompetencji na wszystkie poziomy organizacyjne.

Z wymienionych powyżej zasad wynikają podstawowe cele, które powinny kształtować politykę społeczną w danym środowisku lokalnym. Są to przede wszystkim:

- dążenie do poprawy położenia materialnego i wyrównywanie szans życiowych grup społeczeństwa ekonomicznie i socjalnie najslabszych;
- prowadzenie bieżących działań osłonowych;
- dostrzeganie z wyprzedzeniem zagrożeń społecznych;
- dorównywanie do standardów unijnych i międzynarodowych.

Polityka społeczna Unii Europejskiej opiera swoje założenia na działaniach związanych z polepszeniem warunków życia, pracy i kształcenia, zapewnieniem powszechności prawa do zatrudnienia i wykształcenia, a wreszcie stworzeniem systemu zabezpieczenia społecznego. Z uwagi na przystąpienie naszego kraju do tej struktury społeczno-gospodarczej jest rzeczą oczywistą i zrozumiałą, że właśnie te wartości i zasady stanowią fundament budowy dokumentu wskazującego lokalne problemy społeczne i metody ich rozwiązywania.

W polityce społecznej terminem „problemy społeczne” oznacza się wszelkiego rodzaju dolegliwości, zakłócenia, niedogodności występujące w życiu zbiorowym. Natomiast określeniem „kwestia społeczna” wyróżnia się wśród nich te, które:

- odznaczają się szczególną dolegliwością dla potencjału osobowego społeczeństwa;
- są następstwem niedostosowania sposobu, w jaki funkcjonuje społeczeństwo, do podstawowych potrzeb indywidualnych i zbiorowych;
- nie są możliwe do rozwiązania siłami pojedynczych grup ludzkich.

W węższym znaczeniu termin „kwestia społeczna” oznacza konkretny problem o szczególnie wysokim stopniu dotkliwości dla życia i współdziałania członków społeczności. W szerszym znaczeniu termin ten oznacza natomiast sprzeczność pomiędzy zasadami obowiązującymi w danym społeczeństwie, formacji ustrojowej czy nawet cywilizacji, a dążeniami jednostek i zbiorowości do godnego życia. Przyjmuje się, że źródła kwestii społecznych tkwią wewnątrz społeczeństwa, w mechanizmach życia zbiorowego i mogą być – jak każdy problem społeczny – ograniczane i rozwiązywane we wszystkich skalach współżycia: od rodziny poprzez środowiska lokalne i zawodowe po skalę ogólnopolską czy międzynarodową.

Mechanizmów powstawania problemów społecznych i kwestii społecznych upatrywać należy w funkcjonowaniu społeczeństwa. Są nimi przede wszystkim:

- dezorganizacja społeczeństwa;
- gwałtowna zmiana społeczna;
- opóźnienia kulturowe;
- przemiany gospodarcze wyprzedzające przemiany w sposobie myślenia i działania;
- złe funkcjonowanie instytucji politycznych czy administracyjnych;
- niekompetencja polityków czy urzędników państwowych;
- dysfunkcjonalność instytucji społecznych;
- dominacja grup społecznych, eksploatacja, wyzysk;
- nierówności społeczne, niesprawiedliwość społeczna;
- złe funkcjonowanie instytucji edukacyjnych;
- nieprzystosowanie do pełnienia określonych ról społecznych.

Funkcjonujące w środowisku lokalnym kwestie i problemy społeczne prowadzą do wykluczenia społecznego, czyli sytuacji uniemożliwiającej lub znacznie utrudniającej jednostce lub grupie zgodne z prawem pełnienie ról społecznych, korzystanie z dóbr publicznych i infrastruktury społecznej, gromadzenie zasobów i zdobywanie dochodów w godny sposób. Środkiem umożliwiającym przeciwdziałanie tej sytuacji jest integracja społeczna oparta na zasadach dialogu, wzajemności i równorzędności.

Podjęmowane w tym celu działania wspólnotowe służą budowie społeczeństwa opartego na demokratycznym współuczestnictwie, rządach prawa i poszanowaniu różnorodności kulturowej. W społeczeństwie tym obowiązują i są realizowane podstawowe prawa człowieka i obywatela oraz skutecznie wspomaga się jednostki i grupy w realizacji ich celów życiowych.

Przygotowując dokument programowy, wskazujący kierunki działań samorządu w kształtowaniu i realizacji lokalnej polityki społecznej, nie można nie wspomnieć o wartości podstawowej, która posłużyła autorom za fundament przy jego opracowywaniu. Wartością tą jest zasada wspierania rodziny jako najważniejszej komórki społecznej. Jest ona głównym przesłaniem niniejszego dokumentu, gdyż od wspierania siły rodziny należy rozpocząć każdy rodzaj oferowanej pomocy.

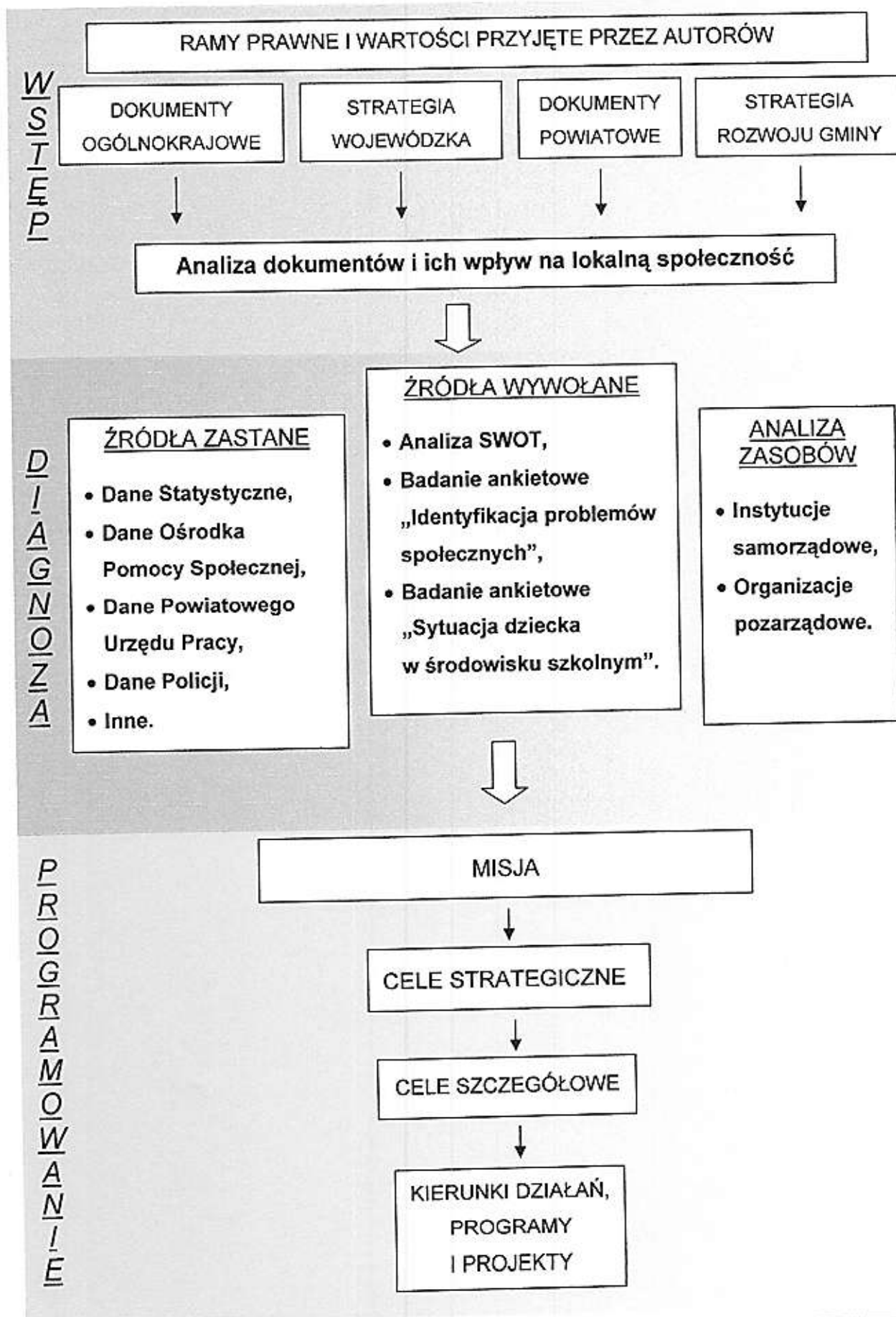
1.3. STRUKTURA DOKUMENTU

Strategie rozwiązywania problemów społecznych to względnie trwałe wzory interwencji społecznych podejmowanych w celu zmiany (poprawy) tych stanów rzeczy (zjawisk), występujących w obrębie danej społeczności, które oceniane są negatywnie. Mówiąc o gminnej strategii rozwiązywania problemów społecznych, należy mieć na myśli w szczególności działania publicznych i prywatnych instytucji pomocy społecznej (i pokrewnych), prowadzone na terenie gminy, podejmowane dla poprawy warunków zaspokojenia potrzeb przez wybrane kategorie osób i rodzin, mieszkańców gminy.

W oparciu o uzyskane informacje i materiały został przygotowany dokument, który pozwoli na racjonalizację lokalnej polityki społecznej oraz wskaże obszary, które w najbliższym czasie powinny stać się przedmiotem szczególnej troski władz lokalnych. Metodyka opracowania dokumentu pozwoliła zaangażować środowisko lokalne w budowę strategii na najważniejszych etapach, od diagnozy do wdrożenia i realizacji.

Przedłożony materiał został opracowany w Miejsko-Gminnym Ośrodku Pomocy Społecznej w Człopie przy merytorycznym wsparciu Ośrodka Kształcenia Służb Publicznych i Socjalnych – Centrum AV w Częstochowie. Pomoc zewnętrzna polegała głównie na doradztwie i systematyzacji układu głównych elementów wypracowanego dokumentu. Perspektywa czasowa obowiązywania niniejszego dokumentu została skomunikowana z głównymi dokumentami strategicznymi wpływającymi na rozwiązywanie lokalnych problemów, tj. Narodowymi Strategicznymi Ramami Odniesienia (Narodowa Strategia Spójności) oraz Narodową Strategią Integracji Społecznej, wyznaczającymi działania i stwarzającymi możliwość ubiegania się o środki zewnętrzne do 2013 roku.

METODOLOGIA OPRACOWANIA DOKUMENTU

1.4. PRZESŁANKI WYNIKAJĄCE Z DOKUMENTÓW STRATEGICZNYCH

Konstruując strategię integracji i rozwiązywania problemów społecznych gminy, należy pamiętać, że nie jest to jedyny dokument w obszarze polityki społecznej, którego skutki będą dotyczyły jej mieszkańców. Krytyczna analiza dokumentów programowych powstających na poziomie kraju, województwa czy powiatu pozwala na skuteczniejsze programowanie działań na poziomie lokalnym w taki sposób, by nie powielać pewnych działań, ale wpisywać się własnymi propozycjami programowymi w już funkcjonującą rzeczywistość formalnoprawną.

1.4.1. NARODOWE STRATEGICZNE RAMY ODNIESIENIA 2007-2013 (NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI 2007-2013)

Zgodnie z rozporządzeniem Rady Europejskiej, ustanawiającym przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego i Funduszu Spójności, przygotowano strategiczne wytyczne w sprawie spójności gospodarczej, społecznej i terytorialnej, określające indykatywne ramy interwencji funduszy z uwzględnieniem innych polityk Unii Europejskiej. Projekt tego dokumentu Komisja Europejska opublikowała w dniu 5 lipca 2005 r. pod nazwą „Polityka spójności wspierająca wzrost gospodarczy i zatrudnienie: Strategiczne Wytyczne Wspólnoty 2007-2013” (SWW). Dokument ten zaleca każdemu funduszowi realizację celu priorytetowego, którym jest promowanie harmonijnego, zrównoważonego i trwałego rozwoju Wspólnoty. Uwzględnienia przy tym zalecenia KE w zakresie polityki gospodarczej oraz zatrudnienia – Zintegrowany Pakiet Wytycznych w sprawie wzrostu gospodarczego i zatrudnienia na lata 2005-2008 (ZPW).

Na podstawie zapisów Strategicznych Wytycznych Wspólnoty Polska opracowała „Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia na lata 2007-2013 wspierające wzrost gospodarczy i zatrudnienie” (NSRO), które integrują główne priorytety Wspólnoty z priorytetami polskimi, uwzględniając jednocześnie zapisy Krajowego Programu Reform, odpowiadającego na wyzwania zawarte w Strategii Lizbońskiej. Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia stanowią podstawę do programowania interwencji Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR), Europejskiego Funduszu Społecznego (EFS) oraz Funduszu Spójności (FS).

Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia określają działania o charakterze rozwojowym, jakie rząd polski zamierza podjąć w latach 2007-2013 w zakresie promowania trwałego wzrostu gospodarczego, wzrostu konkurencyjności oraz wzrostu zatrudnienia. NSRO służą jednocześnie zapewnieniu skutecznej pomocy na rzecz regionów i grup społecznie zmarginalizowanych oraz pomocy w restrukturyzacji sektorów i regionów problemowych. Zakładanym efektem strategii proponowanej w NSRO jest znaczące podniesienie jakości życia mieszkańców Polski i zbliżenie poziomu rozwoju do obecnie najbiedniejszych starych państw członkowskich, a w dłuższej perspektywie poziomu zbliżonego do średniej europejskiej.

W wyniku przeprowadzonej analizy, która wykazała różnice poziomu społecznego-gospodarczego rozwoju kraju oraz poszczególnych jego regionów w stosunku do innych krajów UE, oraz w odpowiedzi na wyzwania Strategii Lizbońskiej i cele Zintegrowanego Pakietu Wytycznych, których instrumentem realizacji na gruncie krajowym jest Krajowy Program Reform, sformułowano cel strategiczny Narodowych Strategicznych Ram Odniesienia na lata 2007-2013. Zakłada on tworzenie warunków dla wzrostu konkurencyjności gospodarki opartej na wiedzy i przedsiębiorczości zapewniającej wzrost zatrudnienia oraz wzrost poziomu spójności społecznej, gospodarczej i przestrzennej.

Cel strategiczny osiągany będzie poprzez realizację horyzontalnych celów szczegółowych, co oznacza, że wszystkie programy, działania i projekty podejmowane w ramach NSRO realizują je jednocześnie aczkolwiek w różnym zakresie. Celami horyzontalnymi NSRO są m.in.:

- poprawa jakości funkcjonowania instytucji publicznych oraz rozbudowa mechanizmów partnerstwa;
- poprawa jakości kapitału ludzkiego i zwiększenie spójności społecznej;
- budowa i modernizacja infrastruktury technicznej i społecznej mającej podstawowe znaczenie dla wzrostu konkurencyjności Polski;
- wyrównywanie szans rozwojowych i wspomaganie zmian strukturalnych na obszarach wiejskich.

1.4.2. NARODOWA STRATEGIA INTEGRACJI SPOŁECZNEJ

Cele polityki integracji społecznej w Polsce wynikają przede wszystkim z priorytetów określonych w przyjętej w czerwcu 2004 r. Narodowej Strategii Integracji Społecznej. Wynikają również z założeń w zakresie zwalczania ubóstwa i wykluczenia społecznego przyjętych w grudniu 2000 r. przez Radę Europejską w Nicei, które Polska w pełni zaakceptowała i oficjalnie potwierdziła poprzez przyjęcie w grudniu 2003 r. Wspólnego Memorandum Polski i Unii Europejskiej o Integracji Społecznej (Joint Inclusion Memorandum).

Zarówno Krajowy Plan Działania na rzecz Integracji Społecznej, jak i Wspólne Memorandum są elementami realizacji Strategii Lizbońskiej, która została przyjęta przez piętnaście krajów członkowskich UE w marcu 2000 roku.

Polskie priorytety wpisują się także w podstawowe założenia Zrewidowanej Strategii Spójności Społecznej Rady Europy, której inauguracja odbyła się w lipcu 2004 r. w Warszawie. Jednym z tych założeń jest budowanie integracji i spójności społecznej w oparciu o prawa człowieka, a zwłaszcza te prawa, które zostały zawarte w Zrewidowanej Europejskiej Karcie Społecznej.

Priorytety Narodowej Strategii Integracji Społecznej stworzone zostały z perspektywą ich realizacji do 2010 roku. Krajowy Plan Działania uwzględnia te priorytety, których realizacja jest szczególnie pilna. Wynikają one także z przedstawionej analizy sytuacji ekonomiczno-społecznej ilustrującej podstawowe przyczyny ubóstwa i zagrożenia wykluczeniem społecznym.

Priorytety zawarte w NSIS w zakresie realizacji **prawa do edukacji** są następujące:

- wzrost uczestnictwa dzieci w wychowaniu przedszkolnym;
- poprawa jakości kształcenia na poziomie gimnazjalnym i ponadgimnazjalnym;
- upowszechnienie kształcenia na poziomie wyższym i jego lepsze dostosowanie do potrzeb rynku pracy;
- rekompensowanie deficytów rozwoju intelektualnego i sprawnościowego dzieci;
- upowszechnienie kształcenia ustawicznego.

W zakresie realizacji **prawa do zabezpieczenia socjalnego**:

- radykalne ograniczenie ubóstwa skrajnego, którego poziom jest obecnie nieakceptowany i wymaga podjęcia zdecydowanych działań;

- ograniczenie tendencji wzrostowych rozwarstwienia dochodowego, tak aby różnice te nie odbiegały od przeciętnego poziomu w krajach UE.

Bezrobocie jest jedną z form wykluczenia społecznego silnie powiązaną z innymi jego przejawami, np. ubóstwem, w warunkach niskiej skuteczności systemu zabezpieczenia socjalnego dla osób bezrobotnych i ich rodzin. Dlatego też w Narodowej Strategii Integracji Społecznej cztery z dwudziestu priorytetów odnoszą się do sfery działań dotyczących realizacji **prawa do pracy**:

- ograniczenie bezrobocia długookresowego;
- zmniejszenie bezrobocia młodzieży;
- zwiększenie poziomu zatrudnienia wśród niepełnosprawnych;
- zwiększanie liczby uczestników aktywnej polityki rynku pracy.

W zakresie realizacji **prawa do ochrony zdrowia**:

- wydłużenie przeciętnego dalszego trwania życia w sprawności;
- upowszechnienie dostępu do świadczeń opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych;
- zwiększenie zakresu programów zdrowia publicznego obejmujących kobiety i dzieci.

W zakresie realizacji **innych praw społecznych**:

- zwiększenie dostępu do lokali (mieszkań) dla grup najbardziej zagrożonych bezdomnością;
- zapewnienie lepszego dostępu do pracowników socjalnych;
- rozwinięcie pomocy środowiskowej i zwiększenie liczby osób objętych jej usługami;
- zaangażowanie obywateli w działalność społeczną;
- realizacja Narodowej Strategii Integracji Społecznej przez samorządy terytorialne;
- zwiększenie dostępu do informacji obywatelskiej i poradnictwa.

1.4.3. KRAJOWY PLAN DZIAŁANIA NA RZECZ INTEGRACJI SPOŁECZNEJ

Krajowy Plan Działania na rzecz Integracji Społecznej to program poprawy dostępu do praw społecznych i zwiększania poziomu ich realizacji. Jest to również zasadniczy instrument osiągania integracji społecznej w europejskim modelu społecznym. Realizacja praw społecznych wymaga oczywiście poniesienia określonych

kosztów, tak samo jak realizacja wszystkich innych kategorii praw człowieka zawartych w prawie międzynarodowym i krajowym. Należy więc zapewnić w sposób trwały zasoby finansowe, kadrowe, lokalowe, rzeczowe i inne instytucjom odpowiedzialnym za realizację tych praw.

Prawa społeczne powinny mieć obecnie priorytet w wydatkach publicznych. Ich realizacja znacznie się pogorszyła w ostatnich latach, a więc zmniejsza się poziom integracji społecznej i zwiększa się skala i zasięg procesów wykluczenia społecznego. W Krajowym Planie Działań na rzecz Integracji Społecznej za najważniejsze uznano:

- działania edukacyjne, socjalne i zdrowotne zapobiegające wykluczeniu oraz wspierające grupy zagrożone;
- budowę systemu bezpieczeństwa socjalnego i przeciwdziałanie ubóstwu i wykluczeniu społecznemu;
- realizację prawa do pracy dla każdego, w tym szczególnie dla grup defaworyzowanych na rynku pracy poprzez odpowiednią politykę makroekonomiczną i politykę zatrudnienia;
- rozwój systemu instytucjonalnego z jasnym podziałem odpowiedzialności instytucji rządowych i samorządowych, otwierającego przestrzeń dla aktywności obywatelskiej i upodmiotowienia osób korzystających z usług społecznych, świadczonych zarówno przez państwo, jak i przez organizacje pozarządowe.

Na poziomie operacyjnym ważne jest, że polska polityka integracji społecznej musi być realizowana **we współpracy z szeroko rozumianymi partnerami społecznymi**. Szczególnie chodzi tu o związki zawodowe i związki pracodawców, organizacje pozarządowe, samorządy lokalne oraz instytucje charytatywne, kościoły i związki wyznaniowe. Niezależnie od osiągniętego poziomu zamożności oraz stanu koniunktury gospodarczej państwo nie jest w stanie zrealizować celów tej polityki bez partnerstwa z innymi instytucjami.

W tym kontekście ustalono następujące priorytety na najbliższe dwa lata:

- zaangażowanie obywateli w działalność społeczną, głównie poprzez zwiększenie ich uczestnictwa w działalności organizacji pozarządowych i innych formach pracy społecznej oraz samopomocy;
- wzrost liczby samorządów, które z pełną wrażliwością i zaangażowaniem podejmą się tworzenia lokalnych strategii przeciwdziałania ubóstwu i wykluczeniu społecznemu, a następnie zrealizują ich założenia.

1.4.4. STRATEGIA WOJEWÓDZTWA ZACHODNIOPOMORSKIEGO W ZAKRESIE POLITYKI SPOŁECZNEJ DO ROKU 2015

Ze względu na swój dalekosiężny charakter strategia budowana na poziomie lokalnym musi uwzględniać i brać pod uwagę przesłanki zawarte w dokumentach strategicznych podmiotów, z którymi gmina współpracuje na zasadzie partnerstwa. Jednym z nich jest samorząd województwa zachodniopomorskiego. Strategia Wojewódzka w Zakresie Polityki Społecznej pozwala zaplanować działania województwa w taki sposób, aby przeciwdziałać najistotniejszym zagrożeniom społecznym przy aktywnym udziale samorządów lokalnych i organizacji pozarządowych. Zagrożenia takie, jak negatywne skutki ubóstwa i zjawisko wykluczenia społecznego, to wyzwania nie tylko dla Pomorza Zachodniego, ale również dla społeczeństwa współczesnej Europy.

Rozwiązywanie problemów społecznych to nie tylko zadanie samorządu województwa. To przede wszystkim organizowanie wsparcia i pomocy osobom potrzebującym w miejscu ich zamieszkania, a więc przy udziale jednostek organizacyjnych samorządów lokalnych. Województwo poprzez działalność Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej pełni rolę wspierającą, aktywizującą, koordynującą i inicjującą nowe rozwiązania, zmierzające tym samym do wyrównywania poziomu życia mieszkańców Pomorza Zachodniego. Strategia określa główne działania samorządu województwa zgodnie z przypisanymi województwu zadaniami z zakresu pomocy społecznej.

Misją Strategii jest: podnoszenie jakości życia wśród tych mieszkańców regionu, którzy ze względu na trudną sytuację życiową nie są w stanie samodzielnie zaspokoić podstawowych potrzeb bytowych, a przez to nie mogą uczestniczyć lub mają ograniczony udział w życiu rodzinnym, zawodowym i społecznym. Celem pośrednim jest stworzenie spójnego systemu realizacji zadań polityki społecznej, a celami strategicznymi i operacyjnymi są:

1. Przeciwdziałanie i zwalczanie długotrwałego bezrobocia.
 - Aktywizacja osób długotrwale bezrobotnych.
 - Promocja na rzecz zatrudnienia osób długotrwale bezrobotnych.
 - Podnoszenie kwalifikacji i umiejętności osób długotrwale bezrobotnych.
 - Przeciwdziałanie „dziedziczeniu” przez mieszkańców województwa długotrwałego bezrobocia.

2. Pomoc rodzinom w prawidłowym wypełnianiu ról społecznych.
 - Tworzenie lokalnego systemu wsparcia dla rodzin.
 - Pomoc dla rodzin znajdujących się w sytuacjach kryzysowych.
 - Poprawa jakości i dostępu do usług socjalnych.
3. Przeciwdziałanie i łagodzenie negatywnych skutków marginalizacji grup społecznych.
 - Rozbudowa zaplecza instytucjonalnego i pozainstytucjonalnego na rzecz rozwiązywania problemów społecznych.
 - Aktywizacja mieszkańców województwa zagrożonych marginalizacją społeczną, ze szczególnym uwzględnieniem kobiet.
 - Edukacja zawodowa i społeczna osób zagrożonych marginalizacją społeczną, ze szczególnym uwzględnieniem kobiet.
4. Zmniejszenie spożycia alkoholu i używania środków psychoaktywnych oraz ograniczanie ich negatywnych skutków wśród mieszkańców województwa.
 - Edukacja społeczna i działalność wychowawcza.
 - Lecznictwo odwykowe oraz rehabilitacja osób uzależnionych.
 - Przeciwdziałanie negatywnym następstwom używania środków psychoaktywnych.
5. Tworzenie warunków równego dostępu osób niepełnosprawnych do życia zawodowego i społecznego.
 - Integracja społeczna osób niepełnosprawnych we wszystkich grupach społecznych.
 - Integracja zawodowa osób niepełnosprawnych.
6. Podniesienie bezpieczeństwa społecznego i socjalnego wśród osób starszych.
 - Poprawa bezpieczeństwa socjalnego wśród ludzi starszych.
 - Aktywizacja społeczna osób starszych.
 - Wzmocnienie roli i miejsca osób starszych w środowiskach lokalnych.

1.4.5. STRATEGIA ROZWOJU SPOŁECZNO-GOSPODARCZEGO POWIATU WAŁECKIEGO DO 2010 ROKU

Strategia Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Powiatu Wałeckiego do 2010 roku została opracowana na podstawie analizy danych o sytuacji społeczno-gospodarczej mieszkańców powiatu i informacji przekazanych przez współpracujące ze sobą

podmioty rządowe, samorządowe i pozarządowe. Dzięki temu uzyskano obraz aktualnego stanu i na tej podstawie przedstawiono kierunki działań w celu rozwiązania istniejących problemów. Dokument składa się z kilku części merytorycznych, przy czym wspólnym mianownikiem jest dla nich misja powiatu, którą określono następująco: „Misją powiatu waleckiego jest dążenie do harmonijnego, zrównoważonego rozwoju społeczno-gospodarczego w kierunku poprawy dostępności i konkurencyjności rejonu, jak i dążenie do osiągania poziomu życia mieszkańców zgodnego ze standardami jakościowymi Unii Europejskiej”.

W części merytorycznej obejmującej sferę społeczną wyodrębniono cztery obszary strategiczne, w których miała nastąpić realizacja strategii. Są to: 1) Ochrona zdrowia, 2) Oświata, kultura i sport, 3) Zatrudnienie i przeciwdziałanie bezrobociu oraz 4) bezpieczeństwo i porządek publiczny.

W obrębie wymienionych obszarów określono następujące cele nadrzędne i podrzędne:

I. Ochrona zdrowia – Poprawa sytuacji zdrowotnej mieszkańców w powiecie, której wyrazem będzie poziom zadowolenia mieszkańców z usług medycznych i zmniejszenie umieralności niemowląt.

- weryfikacja możliwości realizacji potrzeb,
- kształtowanie sprzyjającego zdrowiu środowiska życia, pracy i nauki,
- dążenie do zapewnienia całodobowego dostępu do kompleksowych świadczeń podstawowej opieki zdrowotnej,
- opieka medyczna kobiet ciężarnych według programu rządowego,
- przekształcenia własnościowe publicznych zakładów opieki zdrowotnej,
- ustalenie zakresu i rodzaju świadczeń rehabilitacyjnych,
- zwiększanie zasięgiem działań skuteczności interwencji prawnej i pomocy rodzinie,
- rozwój bazy usług opieki społecznej.

II. Oświata, kultura i sport – Stworzenie warunków do rozwoju społecznego, poprawy jakości życia i zagospodarowania wolnego czasu.

- kontynuacja działań zabezpieczających warunki możliwie najlepszego wykształcenia młodego pokolenia, upowszechnienie średniego wykształcenia we wszystkich środowiskach,
- likwidowanie zaległości w utrzymaniu obiektów szkolnych (szkoły podstawowe i gimnazjalne),

- dostosowanie kierunków kształcenia do zmieniającego się rynku pracy i wymogów Unii Europejskiej,
- wspieranie różnorodnych form współpracy, wymiany doświadczeń pomiędzy szkołami, placówkami i szkołami wyższymi w kraju i za granicą,
- wspieranie konkursów, olimpiad, imprez poznawczych i sportowych o zasięgu powiatowym i ponadregionalnym,
- stworzenie systemu pomocy materialnej dla osób uzdolnionych oraz pochodzących z ubogich rodzin,
- dostosowanie Powiatowego Ośrodka Doskonalenia Nauczycieli w Wałczu do zadań związanych z wprowadzeniem nowego ustroju szkolnego,
- utrzymanie gminnej bazy lokalowej ośrodków kultury i sportu,
- rozbudowa bazy sportowej,
- inspirowanie w gminach działalności instytucji kulturalnych, zespołów folklorystycznych, lokalnej telewizji, klubów sportowych.

III. Zatrudnienie i przeciwdziałanie bezrobociu – Poprawa jakości i warunków życia ludności poprzez działania na rzecz zrównoważenia rynku pracy, szczególne na obszarach wiejskich i wsparcie najbardziej potrzebujących.

- realizacja gminnych zadań inwestycyjnych,
- stymulowanie rozwoju instytucji probiznesowych,
- realizacja powiatowego programu likwidacji bezrobocia,
- inspirowanie do tworzenia się na terenach gmin organizacji służących bezrobotnym.

IV. Bezpieczeństwo i porządek publiczny – Spokój i porządek publiczny oraz ochrona dóbr osobistych i majątkowych ludności.

- stworzenie spójnego systemu edukacji społecznej wynikającej ze współpracy zainteresowanych służb i instytucji,
- rozpowszechnianie wśród społeczeństwa działań Powiatowego Centrum Zarządzania Kryzysowego SP w Wałczu,
- koordynowanie działań służb zespolonych w zakresie realizacji programów rozwoju z uwzględnieniem możliwości realizacji tych programów przez władze powiatu wałeckiego,
- poszukiwanie instytucji i programów wsparcia dla ofiar przestępstw i wypadków.

1.4.6. POWIATOWA STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH – POWIAT WAŁECKI

Stworzenie ponadgminnej polityki rozwiązywania problemów społecznych jest jednym z istotnych zadań powiatu wynikających z ustawy o pomocy społecznej. Założenia tej polityki znalazły miejsce w Powiatowej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych - Powiat Wałecki. Dokument, określający najistotniejsze problemy do rozwiązania w najbliższej przyszłości (do 2013 roku), wychodzi naprzeciw potrzebom społeczności lokalnej, wytycza kierunki działania administracji powiatowej oraz wyznacza cele i zadania funkcjonujących struktur. Ich realizacja ma na celu złagodzenie zjawisk niekorzystnych dla ludzi, którzy z różnych powodów znajdują się w potrzebie.

W trakcie prac nad Strategią, na podstawie diagnozy aktualnej sytuacji społecznej powiatu oraz analizy uwarunkowań zewnętrznych wyznaczono następujące cele strategiczne i operacyjne:

1. Promocja integracji społecznej i równych szans dla wszystkich.
 - 1.1. Równy dostęp do zatrudnienia osób zagrożonych wykluczeniem oraz wykluczonych społecznie i zawodowo.
 - 1.2. Wyższy status zawodowy i społeczny osób wykluczonych dzięki przygotowaniu do wejścia na rynek pracy.
 - 1.3. Wzmocniony potencjał instytucji pomocy i integracji społecznej powiatu wałeckiego.
 - 1.4. Efektywny i sprzyjający integracji społecznej system świadczenia usług pomocy społecznej.
2. Infrastruktura pomocy społecznej i ochrony zdrowia.
 - 2.1. Infrastruktura pomocy społecznej umożliwiająca dobry dostęp do świadczeń.
 - 2.2. Wyższy powszechny dostęp do placówek oświatowych i sportowych.
 - 2.3. Wyższa dostępność usług medycznych.
 - 2.4. Wyższa jakość bazy szkolnej i szkolno-wychowawczej.
3. Gospodarka i rynek pracy otwarty dla wszystkich.
 - 3.1. Wysoki poziom aktywności zawodowej w powiecie wałeckim.
 - 3.2. Wyższy poziom dostępności zatrudnienia.
 - 3.3. Wypromowana przedsiębiorczość i samozatrudnienie.
 - 3.4. Wyższy poziom mobilności zawodowej i przestrzennej.

- 3.5. Wyższe kwalifikacje pracowników.
- 3.6. Większa ilość przedsiębiorstw usługowych i inwestorów w powiecie waleckim.
- 3.7. Wzmocnione powiązania sfery B+R z przedsiębiorstwami służące rozwojowi gospodarczemu powiatu waleckiego.
- 4. Rozwój edukacji, wykształcenia i kompetencji.
 - 4.1. Wyrównane szanse edukacyjne.
 - 4.2. Rozbudowana oferta kształcenia zawodowego.
 - 4.3. Wyższa jakość kształcenia zawodowego.
 - 4.4. Upowszechnione kształcenie ustawiczne.
 - 4.5. Podwyższone kwalifikacje kadr systemu oświaty.
- 5. Gospodarka społeczna i trzeci sektor.
 - 5.1. Funkcjonujący i rozwinięty trzeci sektor.
 - 5.2. Rozwinięte partnerstwo publiczno-publiczne i publiczno-prywatne.
 - 5.3. Wysoki udział organizacji pozarządowych w świadczeniu pomocy społecznej.

1.4.7. STRATEGIA ROZWOJU GMINY CZŁOPA

Samorządy lokalne działające w warunkach gospodarki rynkowej, cechującej się dużą dynamiką zmian i niepewnością co do ich kierunków, muszą posiadać zdolność do wczesnego rozpoznawania zagrożeń, jak i dostrzegania pojawiających się szans. W tych warunkach istotnego znaczenia nabiera zarządzanie strategiczne, które, oparte na opracowywaniu, wdrażaniu i kontroli realizacji planów strategicznych, umożliwia dostosowanie funkcjonowania jednostek terytorialnych do zmian zachodzących w otoczeniu. W obecnych warunkach polskich – na poziomie zarządzania lokalnego (gminnego) – jedną z podstawowych ról wśród tego typu planów pełnią strategie rozwoju.

Prace nad Strategią Rozwoju Gminy 2001-2010 zapoczątkowano w 2000 roku. W czerwcu 2000 roku gmina Człopa została zakwalifikowana do programu „Partnerstwo dla Samorządu Terytorialnego” (LGPP) finansowanego ze środków rządowej Amerykańskiej Agencji Rozwoju Międzynarodowego (USAID). Po wielu spotkaniach warsztatowych oraz dyskusjach w zespołach problemowych, prowadzonych od września do listopada 2000 roku, powstały konkretne rekomendacje dotyczące rozwoju gminy w latach 2001-2010. W dokumencie wyznaczono plany realizacyjne, czyniąc założenie, że będą one ulegać modyfikacjom, jednakże zawsze powinny być zbieżne

z głównymi celami, czyli misją gminy, która mówi o zrównoważonym, nastawionym na obsługę ruchu turystycznego rozwoju, wykorzystującym w największym stopniu zasoby lokalne i uwzględniającym istniejący stan zagospodarowania przestrzennego. Wskazano, że realizację celów misji gmina musi osiągać poprzez dążenie do pełnego wykorzystania walorów środowiska naturalnego, charakteryzującego się ponad 70% zalesieniem terenu gminy, bliskością Drawieńskiego Parku Narodowego, dużą ilością jezior, w tym 40 zbiorników o powierzchni ponad 1 ha.

W zakresie misji sformułowano 4 cele strategiczne: 1) budowa brakującej infrastruktury technicznej w celu ochrony środowiska i zapewnienia warunków dla działalności gospodarczej; 2) stworzenie warunków dla rozwoju turystycznego, promocji warunków turystycznych gminy; 3) zwiększenie jakości i dostępności usług zdrowotnych, socjalnych, oświatowych oraz poprawa obsługi interesantów; 4) wspieranie rozwoju gospodarczego. Trzeci z nich bezpośrednio odnosi się do sfery społecznej. W jego obrębie opracowano następujące programy i projekty.

1. Usługi zdrowotne:

- utworzenie laboratorium analitycznego,
- profilaktyka zdrowotna,
- chirurg w Człopie.

2. Usługi socjalne:

- powstanie ośrodka wsparcia.

3. Infrastruktura oświatowa:

- dokończenie budowy gimnazjum,
- budowa sali sportowej przy SP/Gimnazjum,
- poprawa wyposażenia szkół,
- utworzenie pracowni komputerowej – Mielęcin,
- stworzenie zintegrowanego systemu obsługi klientów bibliotek,
- wyposażenie instytucji publicznych w łącza szybkiego przesyłu informacji.

4. Wzrost poziomu nauczania:

- zwiększenie liczby nauczycieli języków obcych,
- rozwój zawodowy kadry nauczycielskiej,

5. Poprawa obsługi interesantów:

- utworzenie Biura Obsługi Interesantów,
- utworzenie gazetki gminnej.
- remont Urzędu Miejskiego.

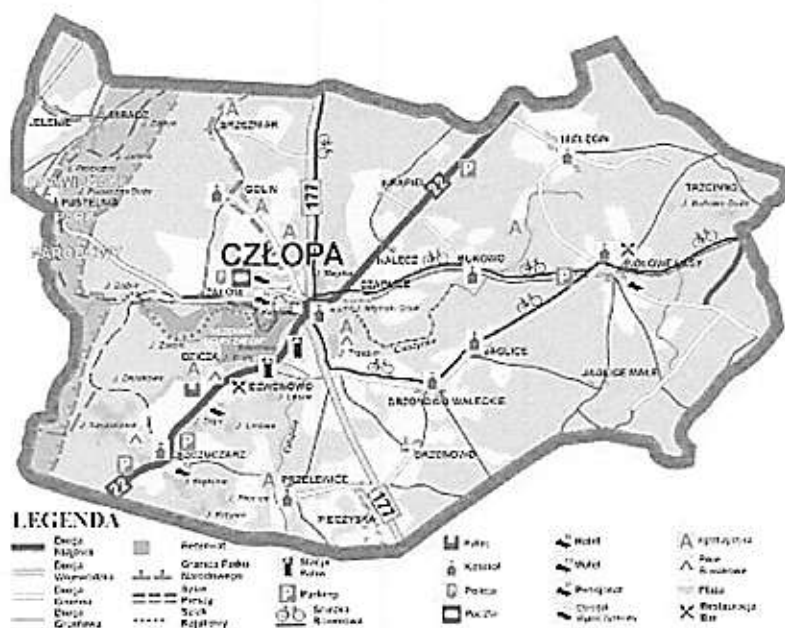
2. CZĘŚĆ DIAGNOSTYCZNA

Część diagnostyczna zawiera diagnozę problemów społecznych gminy. Diagnoza została oparta na badaniu źródeł zastanych oraz analizie skonstruowanych specjalnie do tego celu ankiet i wywiadów.

2.1. CHARAKTERYSTYKA GMINY

Gmina Człopa jest gminą miejsko-wiejską, położoną w południowo-zachodniej części Pojezierza Wałeckiego, w województwie zachodniopomorskim, przy drodze krajowej z Gorzowa Wielkopolskiego do Gdańska (d. Berlinka). Zajmuje powierzchnię 349 km² i liczy 5.352 mieszkańców, z czego 2.481 osób mieszka w Człopie, będącej siedzibą władz gminy (stan na 31.12.2006 r.).

Gmina Człopa jest jedną z pięciu jednostek samorządu terytorialnego wchodzącego w skład powiatu wałeckiego. Do gminy należy dwanaście sołectw (rycina 1): Bukowo, Drzonowo, Dzwonowo, Golin, Jaglice, Mielęcín, Pieczyska, Przelewice, Szczuczarz, Trzebin, Wołowe Lasy i Załóm.

Rycina 1. Gmina Człopa.

Wysoka lesistość terenu, przekraczająca 70% powierzchni gminy, wyróżnia się zróżnicowanym drzewostanem, w którym przeważają sosny urozmaicone dębami, bukami, brzoza. Rozległe kompleksy leśne są ostoją dzików, jeleni i lisów; żyją tu także borsuki i jenoty. W ciekach wodnych spotkać można wydrę i bobra, a na bagniskach – żółwia błotnego. Na terenie gminy znajduje się ponad 40 jezior, z których 15 udostępniono wędkarzom. Do najatrakcyjniejszych zaliczyć należy jeziora Szczuczarz, Kochlin Duży, Młyński Staw i Załom, nad którym znajduje się rezerwat florystyczny. Z myślą o turystach w 2001 roku otwarto ścieżkę pieszo-rowerową o długości 18 km pn. „Brzegiem człopskich jezior”. Przepływające przez gminę rzeki, połączone licznymi jeziorami, tworzą najpiękniejsze szlaki kajakowe w Polsce.

Ze względu na ochronę walorów przyrodniczych utworzono Drawieński Park Narodowy (obejmujący doliny rzek Drawy i Płocicznej), w otulinie którego leży gmina Człopa. Na jej terytorium znajdują się też liczne rezerваты, wśród których wymienić należy „Stary Załom”. Niemal cały teren gminy obejmuje obszar chronionego krajobrazu „Puszcza nad Drawą”.

Gmina ma charakter rolniczo-leśny, co rzutuje na kierunki jej rozwoju. Władze samorządowe gminy upatrują jej przyszłość w rozwoju drobnego przemysłu drzewnego, przetwórstwa owoców i warzyw, runa leśnego oraz w rozwoju rekreacji, turystyki i agroturystyki. Swoje usługi oferuje 15 gospodarstw agroturystycznych. Turyści mają ponadto do dyspozycji 350 miejsc noclegowych, w tym 117 w pensjonatach, ośrodkach wczasowych i pokojach gościnnych. Ze względu na piękno krajobrazu, bogactwo przyrodnicze i zalety zdrowotne (brak uciążliwego przemysłu) gmina Człopa jest atrakcyjna turystycznie. Pomimo turystyczno-przyrodniczych atutów gminy głównym źródłem utrzymania mieszkańców pozostaje rolnictwo i leśnictwo. Z końcem 2006 roku w gminie funkcjonowało 298 podmiotów gospodarczych prywatnych i 11 publicznych.

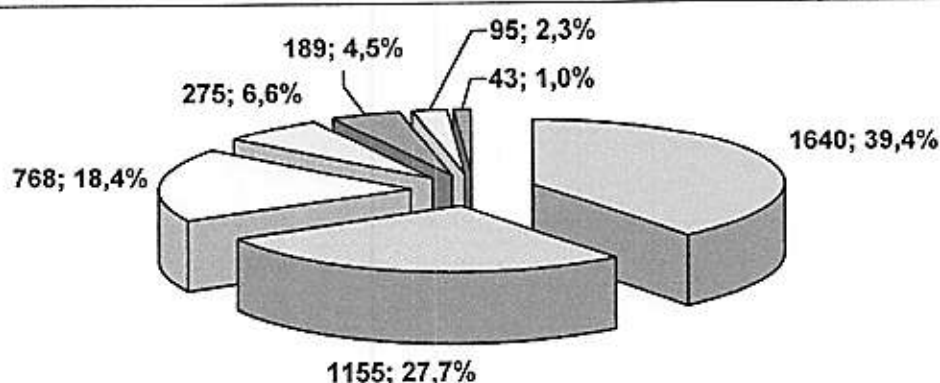
W roku szkolnym 2006/2007 sieć placówek oświatowych na terenie gminy tworzyły: przedszkole w Człopie, do którego uczęszczało 96 dzieci, jedna szkoła podstawowa w Człopie oraz jej dwie placówki filialne w Wołowych Lasach i Mielęcinie, w których naukę pobierało łącznie 424 uczniów, gimnazjum w Człopie, w którym uczyło się 240 uczniów oraz jedna szkoła ponadgimnazjalna w Człopie dla 70 dorosłych słuchaczy. W roku szkolnym 2007/2008 rozpoczęto procedurę likwidacji placówek filialnych Szkoły Podstawowej w Człopie.

Mieszkańcy gminy Człopa mają zapewnioną opiekę zdrowotną w 1 ośrodku zdrowia i 1 prywatnym gabinecie.

2.2. DEMOGRAFIA

W 2002 roku teren gminy Człopa zamieszkiwały 5.122 osoby. Analizując strukturę wykształcenia ludności gminy w wieku 13 lat i więcej (4.165 osób), należy stwierdzić, iż największe grupy stanowiły osoby z wykształceniem podstawowym ukończonym (1.640 osób), zasadniczym zawodowym (1.155 osób) i średnim (768 osób), a wykształceniem wyższym legitymowało się 189 osób.

Ludność gminy w wieku 13 lat i więcej według poziomu wykształcenia w 2002 r.

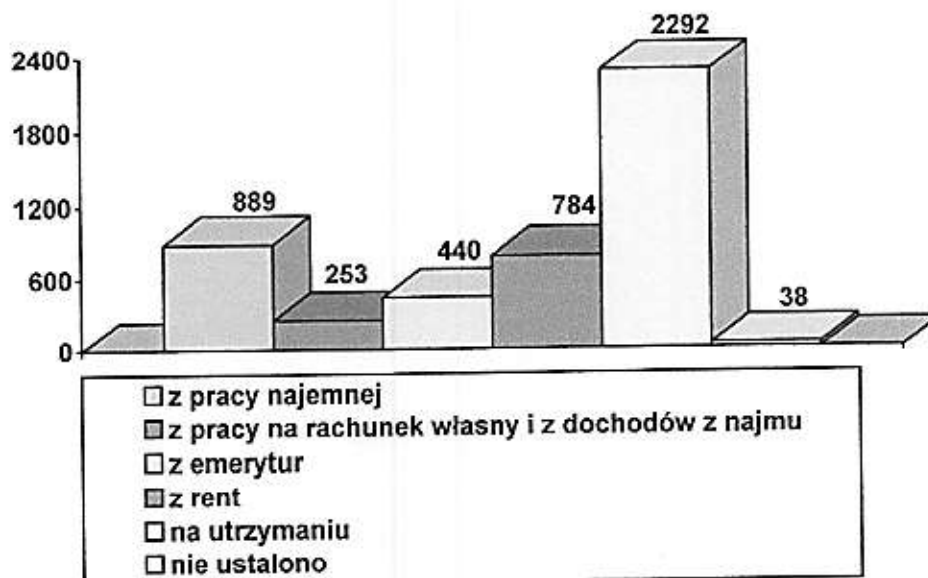

☐ podstawowe ukończone	☐ zasadnicze zawodowe	☐ średnie
☐ podstawowe nieukończone	☐ wyższe	☐ policealne
☐ nieustalone		

Dane Narodowego Spisu Powszechnego 2002.

Poziom wykształcenia lokalnej społeczności jest ważną przesłanką w procesie oceny umiejętności i radzenia sobie poszczególnych osób przede wszystkim na rynku pracy. Im bowiem dana osoba jest lepiej wykształcona, tym łatwiej potrafi się przystosować do zmiennej rzeczywistości rynku pracy.

Ludność według głównego źródła utrzymania w 2002 roku

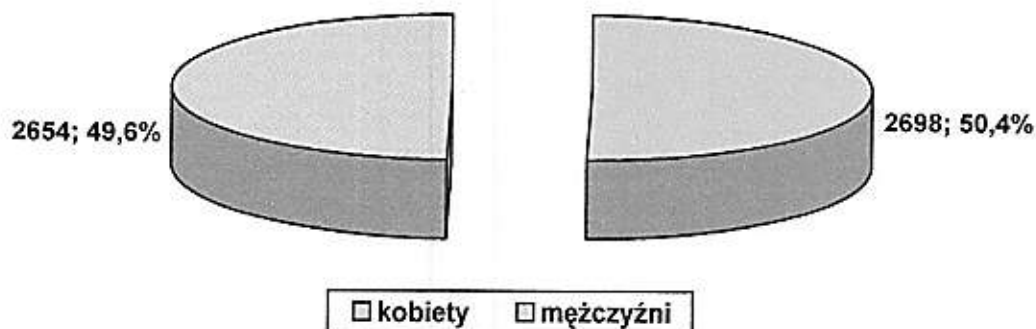

Dane Narodowego Spisu Powszechnego 2002.

W 2002 roku spośród 5.122 mieszkańców gminy 2.792 osoby (54,5%) posiadały własne źródło utrzymania. Wśród nich 1.142 osoby utrzymywały się z pracy, w tym 889 osób z pracy najemnej i 253 osoby z pracy na własny rachunek i z dochodów z najmu

(77 osób z pracy we własnym gospodarstwie rolnym). Z pozostałych źródeł utrzymania korzystało 1.650 osób, z czego 440 mieszkańców gminy otrzymywało świadczenia emerytalne, a 784 osoby – świadczenia rentowe. Na utrzymaniu pozostawało 2.292 mieszkańców, a źródła utrzymania nie ustalono dla 38 osób.

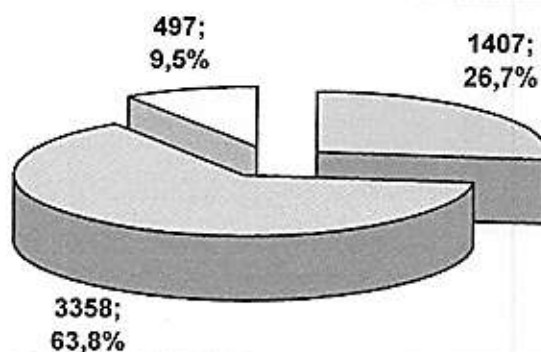
Ludność gminy Człopa z końcem 2006 roku

Dane Urzędu Miasta i Gminy w Człopie.

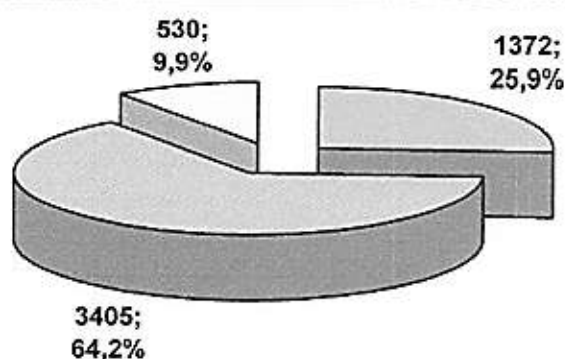
Według danych Urzędu Miasta i Gminy w Człopie z 31 grudnia 2006 roku teren gminy zamieszkiwały 5.352 osoby, w tym 2.698 kobiet i 2.654 mężczyzn. Na 100 mężczyzn przypadają 102 kobiety. Wskaźnik gęstości zaludnienia wynosił 15 osób na 1 km² i był najniższy w powiecie (39 osób na 1 km²). Dodać należy, że powiat wałecki ma o niemal połowę niższą gęstość zaludnienia od przeciętnej dla województwa zachodniopomorskiego.

Struktura wiekowa mieszkańców gminy Człopa z końcem 2004 roku

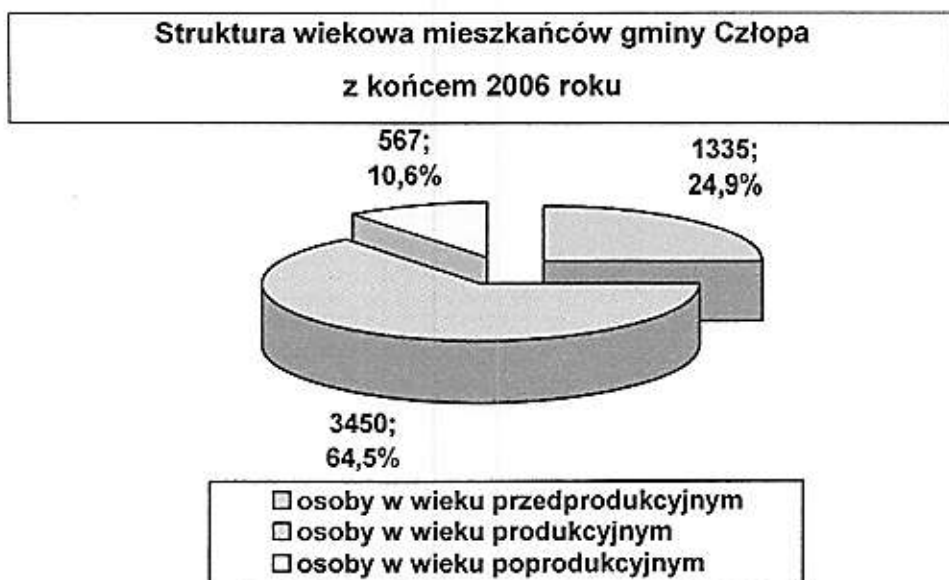
☐ osoby w wieku przedprodukcyjnym
☐ osoby w wieku produkcyjnym
☐ osoby w wieku poprodukcyjnym

Struktura wiekowa mieszkańców gminy Człopa z końcem 2005 roku

☐ osoby w wieku przedprodukcyjnym
☐ osoby w wieku produkcyjnym
☐ osoby w wieku poprodukcyjnym

Dane Urzędu Miasta i Gminy w Człopie.

Dane Urzędu Miasta i Gminy w Czołpie.

Na przestrzeni lat 2004-2006 struktura wiekowa mieszkańców gminy Człopa ulegała zmianom. W analizowanym okresie miał miejsce systematyczny spadek liczby osób w wieku przedprodukcyjnym przy jednoczesnym wzroście liczby osób w wieku produkcyjnym i poprodukcyjnym.

Z powyżej przedstawionych danych wynika, iż struktura wiekowa mieszkańców gminy Człopa w latach 2004-2006 była korzystna, co przejawiało się większą liczbą osób w wieku przedprodukcyjnym w porównaniu z osobami w wieku poprodukcyjnym. Prognozując sytuację demograficzną gminy na najbliższe lata, należy jednak zwrócić uwagę na dwie istotne kwestie. Pierwsza z nich dotyczy systematycznie zmniejszającej się w gminie liczby dzieci i młodzieży (w przedziale wiekowym 0-17 lat), co związane jest z malejącą dzietnością rodzin. Druga natomiast odnosi się do odnotowywanego w skali gminy kraju wzrostu liczby osób w wieku produkcyjnym i poprodukcyjnym (60 lat dla kobiet i 65 dla mężczyzn). W niedalekiej przyszłości znaczna grupa mieszkańców w wieku produkcyjnym będzie kończyć swą działalność zawodową, a tym samym zasili grono seniorów. Z perspektywy systemu zabezpieczenia społecznego jest to o tyle ważne, że wymaga dostosowania do potrzeb tej grupy odpowiedniej sfery usług społecznych.

Wzrost udziału osób starszych w populacji może przyczynić się do zwiększenia liczby osób niepełnosprawnych. Starsze grupy wiekowe są bardziej narażone na ryzyko niepełnosprawności – obecnie prawie 60% niepełnosprawnych jest wśród osób po 55. roku życia. Dodajmy, że proces starzenia się lokalnej społeczności wynika także skądinąd z pozytywnej przesłanki – wydłużania się średniej długości życia.

2.3. MARGINALIZACJA I WYKLUCZENIE W PERSPEKTYWIE OŚRODKA POMOCY SPOŁECZNEJ

W okresie od 1996 do 2003 roku liczba osób żyjących poniżej granicy minimum egzystencji zwiększyła się w skali całego kraju o 2,8 mln osób. Taki rodzaj ubóstwa nie wynika jedynie z krótkotrwałego pogorszenia się sytuacji rodzin, ale nabiera cech trwałości, przyczyniając się do długotrwałego pozbawienia możliwości korzystania z dóbr i usług, a tym samym prowadzi do wykluczenia społecznego.

W 2004 roku mieliśmy w Polsce do czynienia z kontynuacją tendencji obserwowanej od 1996 roku, polegającej na wzroście zasięgu ubóstwa obiektywnego szacowanego na podstawie wyników badań budżetów gospodarstw domowych (GUS). W 2004 roku poniżej minimum egzystencji żyło 11,8% polskiego społeczeństwa (w porównaniu do 4,3% w 1996 r.).

Na syndrom głębokiego ubóstwa składa się bezrobocie połączone z niskim poziomem wykształcenia głowy gospodarstwa domowego, wielodzietność oraz fakt zamieszkania w małych ośrodkach miejskich oraz na wsi, szczególnie na obszarach dotkniętych bezrobociem strukturalnym. Wzrost skali ubóstwa w ostatnich latach dokonał się przy poprawie przeciętnej sytuacji materialnej ogółu społeczeństwa, co świadczy o rosnących w społeczeństwie nierównościach w sytuacji dochodowej i poziomie życia.

System pomocy społecznej jako jeden z elementów zabezpieczenia społecznego polityki społecznej państwa ma za zadanie wspieranie osób i rodzin, które z przyczyn obiektywnych nie są w stanie zaspokoić swoich elementarnych potrzeb życiowych. Według ustawy o pomocy społecznej pomoc społeczna jest instytucją polityki społecznej państwa, mającą na celu umożliwienie osobom i rodzinom przezwyciężanie trudnych sytuacji życiowych, których nie są one w stanie pokonać, wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości (art. 2. 1).

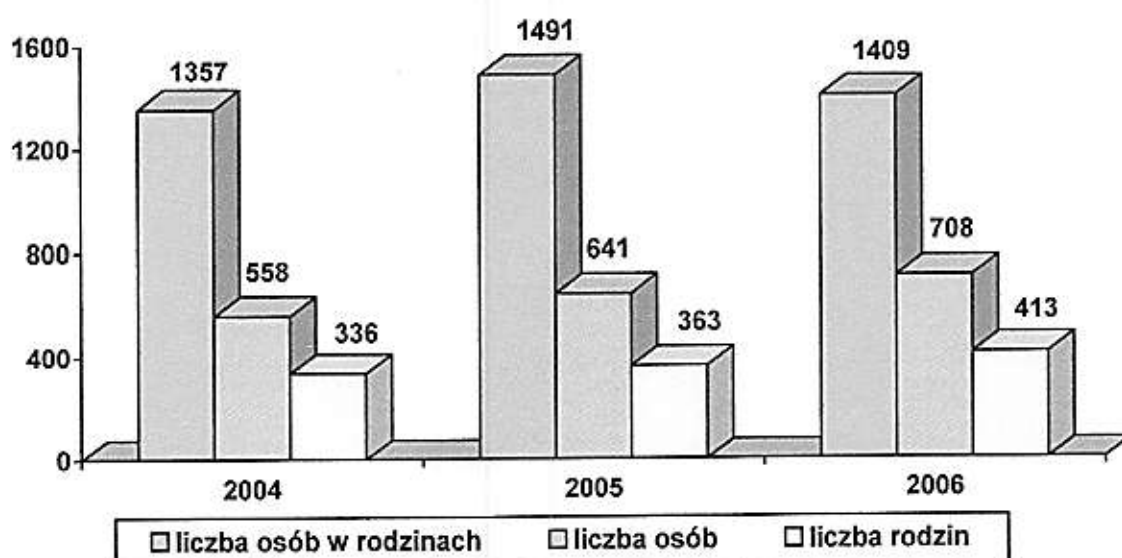
Pomoc społeczna wspiera osoby i rodziny w wysiłkach zmierzających do zaspokojenia niezbędnych potrzeb i umożliwia im życie w warunkach odpowiadających godności człowieka (art. 3. 1). Ustawa o pomocy społecznej stwierdza, że udziela się pomocy osobom i rodzinom w szczególności z powodu: 1) ubóstwa; 2) sieroctwa; 3) bezdomności; 4) bezrobocia; 5) niepełnosprawności; 6) długotrwałej lub ciężkiej choroby; 7) przemocy w rodzinie; 8) potrzeby ochrony macierzyństwa lub wielodzietności; 9) bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia

gospodarstwa domowego, zwłaszcza w rodzinach niepełnych lub wielodzietnych; 10) braku umiejętności w przystosowaniu do życia młodzieży opuszczającej placówki opiekuńczo-wychowawcze; 11) trudności w integracji osób, które otrzymały status uchodźcy; 12) trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego; 13) alkoholizmu lub narkomanii; 14) zdarzenia losowego i sytuacji kryzysowej; 15) klęski żywiołowej lub ekologicznej.

Za realizację zadań z zakresu pomocy społecznej na terenie gminy Człopa odpowiedzialny jest Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej. Do jego obowiązków należy:

- prowadzenie diagnostyki jednostkowej i środowiskowej;
- bezpośrednie i pośrednie udzielanie świadczeń (w tym organizowanie opieki i usług domowych);
- współpraca z organizacjami i instytucjami, a zwłaszcza z samorządem lokalnym;
- aktywizowanie środowiska lokalnego.

Osoby objęte pomocą społeczną w latach 2004-2006

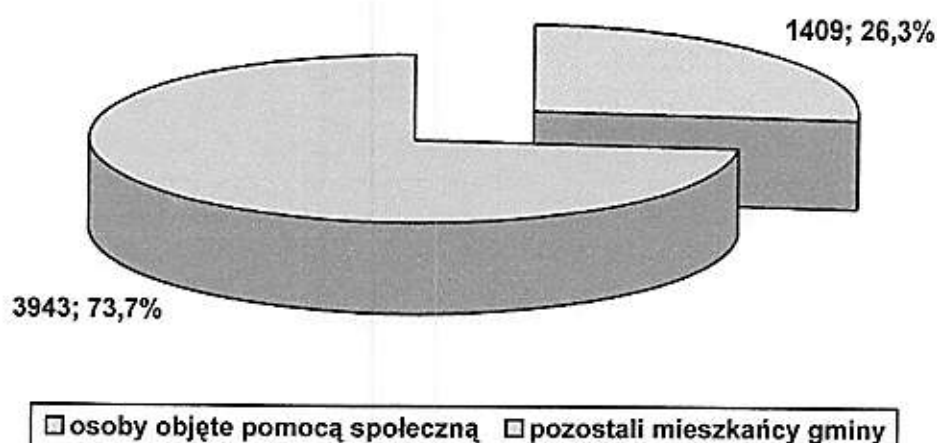
Dane Miejsko-Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Człopie.

Decydujący wpływ na korzystanie z systemu pomocy społecznej w Polsce mają regulacje prawne zawarte w ustawie o pomocy społecznej oraz innych aktach normatywnych. Podstawową przesłanką przyznania świadczeń jest kryterium dochodowe osoby i rodziny. Od 1 października 2006 roku kryterium to ustalono na poziomie 477 zł miesięcznie w przypadku osoby samotnie gospodarującej (poprzednio

461 zł) i 351 zł na osobę w rodzinie (poprzednio 316 zł). Niski poziom kwot uprawniających do przyznania świadczeń zawęża liczbę uprawnionych do korzystania z pomocy i może istotnie wypaczać skalę występującego ubóstwa.

W latach 2004-2006 liczba osób objętych systemem pomocy społecznej w gminie Człopa ulegała zmianom. Na wahania liczby uprawnionych do świadczeń wpływ miały m.in. ustawa o rencie socjalnej i ustawa o świadczeniach rodzinnych, które spowodowały w 2004 przejście części klientów systemu do Zakładu Ubezpieczeń Społecznych i płatnika świadczeń rodzinnych.

Liczba osób korzystających z systemu pomocy społecznej a ludność gminy w 2006 roku

Dane Miejsko-Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Człopie.

Spośród 5.352 mieszkańców gminy, 1.409 osób skorzystało z systemu pomocy społecznej w roku 2006. Liczba ta obejmuje również członków rodzin osób, którym decyzją administracyjną przyznano wsparcie.